

Werkplannen NEM- Zoogdieren 2018-2019

2018.009
Rapport van de Zoogdierverseniging
In opdracht van Alterra-WOT N&M

Werkplannen NEM-Zoogdieren 2018-2019

Rapport nr.:	2018.009
Datum uitgave:	22-10-2018
Auteurs:	Dijkstra, V., M. La Haye, D. Bekker & M. Schillemans
Productie:	Steunstichting VZZ, in rapport vermeld als de Zoogdierverseniging Bezoekadres: Toernooiveld 1 6525 ED Nijmegen Postadres: Postbus 6531 6503 GA Nijmegen Tel.: 024 7410500 secretariaat@zoogdierverseniging.nl www.zoogdierverseniging.nl
Gegevens opdrachtgever:	Alterra-WOT N&M Postbus 47 6700 AA Wageningen
Contactpersoon opdrachtgever	Ruud Bink

Dit rapport kan geciteerd worden als:

Dijkstra, V., M. La Haye, D. Bekker & M. Schillemans, 2018. Werkplannen NEM-Zoogdieren 2018-2019. Rapport 2018.009. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

De Stichting VZZ, onderdeel van de Zoogdierverseniging, is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van de Zoogdierverseniging; opdrachtgever vrijwaart de Stichting VZZ voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing. Niets uit dit rapport mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en de Zoogdierverseniging, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	2
1.1	NEM-Zoogdieren.....	2
1.2	Werkplannen 2017-2018.....	2
2	WINTERTELLINGEN VLEERMUIZEN	3
2.1	Reguliere werkzaamheden	3
2.2	Extra werkzaamheden	3
3	ZOLDERTELLINGEN VLEERMUIZEN	3
3.1	Reguliere werkzaamheden	4
3.2	Extra werkzaamheden	4
4	VLEERMUISTRANSECTTELLINGEN	5
4.1	Reguliere werkzaamheden	5
4.2	Forum	5
4.3	Extra werkzaamheden	5
5	DAGACTIEVE ZOOGDIEREN	6
5.1	Reguliere werkzaamheden	6
5.2	Extra werkzaamheden	6
6	HAZELMUIZEN	7
6.1	Reguliere werkzaamheden	7
6.2	Extra werkzaamheden	7
7	VERSPREIDINGSONDERZOEK BEVER EN OTTER	8
7.1	Reguliere werkzaamheden	8
7.2	Extra werkzaamheden	8
8	VERSPREIDINGSONDERZOEK MUIZEN	9
8.1	Reguliere werkzaamheden	9
8.2	Extra werkzaamheden	9
9	VERSPREIDINGSONDERZOEK BUNZING BOOMMARTER	10
9.1	Reguliere werkzaamheden	10
9.2	Extra werkzaamheden	10

1 INLEIDING

1.1 NEM-Zoogdieren

Het NEM Zoogdieren is onderdeel van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM), een samenwerkingsverband van het Ministerie van EZ, Alterra-WOT, Rijkswaterstaat, het Planbureau voor de Leefomgeving, het CBS en de provincies. Het NEM heeft tot doel bestaande en nog te ontwikkelen meetnetten af te stemmen op de informatiebehoeften met betrekking tot het rijksbeleid (neergelegd in het Natuurbeleidsplan, Rode lijsten, Nota's Waterhuishouding, Nationale Milieubeleidsplannen etc.) van de diverse ministeries. Deze informatiebehoeften zijn vertaald in meetdoelstellingen. Binnen het NEM Zoogdieren zijn diverse meetnetten opgenomen (figuur 1.1).

Vleermuizen	Overige zoogdieren
NEM Wintertellingen	NEM Dagactieve zoogdieren
NEM Zoldertellingen	NEM Hazelmuisen
NEM Vleermuistransecttellingen	VO Bever otter
	VO Muizen
	VO Boomarter en bunzing

Figuur 1.1. Meetnetten binnen het NEM Zoogdieren; VO = Verspreidings Onderzoek.

Voor deze meetnetten organiseert en coördineert de Zoogdiervereniging het veldwerk, onderhoudt zij de contacten met de waarnemers en is verantwoordelijk voor de inhoudelijke aspecten. De Zoogdiervereniging levert de gegevens aan het CBS, dat indexcijfers, trends en dichtheden berekent op landelijk niveau en op het niveau van te onderscheiden deelgebieden.

Jaarlijks rapporteert de Zoogdiervereniging over de voortgang van genoemde meetnetten aan de Begeleidingscommissie NEM-Zoogdieren. Het jaarverslag is een vast product bij alle meetnetten.

1.2 Werkplannen 2018-2019

Naast het Jaarverslag dient voor de Begeleidingscommissie per meetnet een werkplan te worden opgeleverd voor het komende jaar. De werkplannen zijn net als in 2017 losgekoppeld van het jaarverslag, aangezien zij als apart product in de offertes / contracten zijn benoemd.

2 WINTERTELLINGEN VLEERMUIZEN

2.1 Reguliere werkzaamheden

- Het aansturen van vrijwilligers zodat:
  - de huidige spreiding van de meetpunten met name in de Natura 2000 gebieden gehandhaafd blijft en indien nodig en mogelijk uitgebreid wordt;
  - de gegevens tijdig bij het CBS voor analyse aangeleverd worden;
  - het invoerportal optimaal gebruikt wordt.
- De waarborging van de kennis van de vrijwilligers.
- Het verwerven, de invoer, de controle en het beheer van de gegevens van het meetnet wintertellingen vleermuizen.
- Het actief promoten van het invoerportal en stimuleren van waarnemers dat data via het online portal worden ingevoerd.
- Het regelen van de ontheffing van de Flora- en faunawet en de bijbehorende machtigingen voor de telleiders.
- Het (verder) completeren en consistent maken van de hulpbestanden van het meetnet wintertellingen vleermuizen (zijnde start/stop, ligging, objecttypering) en deze gegevens leveren aan het CBS.
- Analyseren en interpretatie van de telgegevens vanaf 1986 in samenwerking met het CBS.
- Het op peil houden van de contacten met de organisaties die de gegevens voor dit meetnet leveren en om de aanlevering van de gegevens waar nodig te verbeteren.
- Het opstellen van een tussenrapportage 2018 met daarin de ontwikkeling van de meetnetten en een korte bespreking van de knelpunten en de mogelijke oplossingen daarvan.
- Het opstellen van een eindverslag 2018 en een werkplan 2018/2019 met daarin de ontwikkeling van de meetnetten en een korte bespreking van de knelpunten en de mogelijke oplossingen daarvan.
- De spreiding van de meetpunten (i.e. de objecten) is optimaal, geen verdere actie noodzakelijk.
- Om de punctualiteit van de tellingen te verbeteren wordt bijgehouden welke telleiders een achterstand hebben bij het aanleveren van gegevens. Telleiders met een achterstand worden actief benaderd.
- Om de representativiteit van het meetnet beter te monitoren is een lijst opgesteld met prioritaire plots. Plots (objecten) die van belang zijn op basis van 1) de aangetroffen soorten (HR II-soorten) en/of 2) de aangetroffen aantallen (>10 individuen) en/of gelegen zijn in een N2000-gebied. Deze objecten krijgen extra aandacht bij het verzamelen van de telgegevens.
- De provinciale coördinatoren krijgen de tellingen van overwinterende vleermuizen in hun provincie toegestuurd met het verzoek om de tellingen te controleren en provinciale coördinatoren hebben de mogelijkheid om de tellingen te volgen via het invoerportal.

2.2 Extra werkzaamheden

Geen.

3 ZOLDERTELLINGEN VLEERMUIZEN

3.1 Reguliere werkzaamheden

- Het aansturen van vrijwilligers zodat:
  - de huidige spreiding van de meetpunten in zuid Nederland met name in de Natura 2000 gebieden gehandhaafd blijft en waar mogelijk uitgebreid wordt;
  - de gegevens tijdig bij het CBS voor analyse aangeleverd worden.
- De borging van de kennis van de vrijwilligers.
- Het verwerven, de invoer, de controle en het beheer van de gegevens van het meetnet zoldertellingen vleermuizen.
- Het regelen van de ontheffing van de Flora- en faunawet en de bijbehorende machtigingen voor de telleiders.
- Het completeren en consistent maken van de hulpbestanden van het meetnet zoldertellingen vleermuizen (zijnde start/stop, ligging, objecttypering) en deze leveren aan het CBS.
- Analyseren en interpretatie van de telgegevens vanaf 2007 in samenwerking met het CBS. Inclusief het genereren van een overzicht van doelsoortobjecten die drie jaar lang niet bezocht zijn.
- Het verder verbeteren van de contacten met de organisaties die de gegevens voor dit meetnet leveren, om de aanlevering van de gegevens waar nodig te verbeteren.
- Een jaarverslag 2018 en een werkplan 2018/2019 met daarin de ontwikkeling van het meetnet en een korte bespreking van de knelpunten en de mogelijke oplossingen daarvan.
- Het werven en opleiden van vrijwilligers. Met name het zoeken van telleiders voor nieuwe objecten van de grijze grootoorvleermuis in (Zuid-)Limburg.
- Het werven van oudere relevante tellingen.
- Het verder intensiveren van contacten met tellers in Duitsland en België via de adviescommissie Ingekorven Vleermuis om een gecombineerde trend van zowel zomer- als wintertellingen op te zetten.

3.2 Extra werkzaamheden

- Opstellen kostenraming uitbreiden zolderportal met de mogelijkheid uitvliegtellingen op te nemen
- Onderbouwen noodzaak ten bate van BIJ12 opnemen meervleermuis

4 VLEERMUISTRANSECTTELLINGEN

4.1 Reguliere werkzaamheden

- Het aansturen van vrijwilligers zodat:
  - De rondes op tijd worden gereden.
  - De gegevens tijdig bij het CBS voor analyse aangeleverd worden.
- De waarborging van de kennis van de vrijwilligers.
- Het verder verbeteren van de contacten met de vrijwilligers, waaronder een evaluatiemoment op het eind van het jaar, en het verder optimaliseren van het emailverkeer.
- Het verwerven, de invoer, de controle en het beheer van de gegevens van het meetnet vleermuizen transecttellingen. Vanaf 2016 met een uitgebreide geldigheidsanalyse.
- Het verder perfectioneren en onderhouden van het uploadportal.
- Analyseren en interpretatie van de telgegevens in samenwerking met het CBS.
- Een jaarverslag 2018 en een werkplan 2018/2019 met daarin de ontwikkeling van het meetnet en een korte bespreking van de knelpunten en de mogelijke oplossingen daarvan.
- Het opleiden van vrijwilligers voor 2018.
- Up to date houden van de handleidingen.

4.2 Extra werkzaamheden

Aanpassen portal voor gebruikersvriendelijkheid.

5 DAGACTIEVE ZOOGDIEREN

5.1 Reguliere werkzaamheden

- De spreiding van de meetpunten is nagenoeg optimaal. Om de spreiding verder te optimaliseren zijn nieuwe locaties gewenst in het westen van Friesland, Noordwest Groningen, Noordoost Noord-Holland, het groene hart en het westen van Noord-Brabant.
- Erop toezien dat de telformulieren van het seizoen 2018/2019 door SOVON naar de ZV worden verstuurd. De ZV verzorgt de invoer van de formulieren en de levering van de telgegevens aan het CBS.
- Het aansturen van de terreinbeheerders in de duinen zodat de huidige spreiding van de meetpunten gehandhaafd blijft.
- Door de Zoogdiervereniging het verwerven, de invoer, de controle en het beheer van de gegevens van de tellingen van konijnen in de duinen in 2019.
- De Zoogdiervereniging levert de gegevens van de tellingen van konijnen in de duinen aan het CBS.
- Het verder completeren van de hulpbestanden (zijnde start/stop en ligging). Dit gebeurt deels reeds in het kader van de SOVON-metnetten (BMP).
- Het opstellen van een tussenrapportage 2018/2019 met daarin de ontwikkeling van de meetnetten en een korte bespreking van de knelpunten en de mogelijke oplossingen daarvan.
- Het opstellen van een eindverslag 2018/2019 en een werkplan 2019/2020 met daarin de ontwikkeling van de meetnetten en een korte bespreking van de knelpunten en de mogelijke oplossingen daarvan.

5.2 Extra werkzaamheden

Geen.

6 HAZELMUIZEN

6.1 Reguliere werkzaamheden

- Organiseren en coördineren van het meetnet.
- In september 2018 zal een bijeenkomst worden georganiseerd om de start van het telseizoen te markeren.
- Verwerven, controleren en verwerken van de gegevens.
- Leveren van de telgegevens en achtergrondgegevens aan het CBS, conform de door het CBS aangegeven dataformat.
- Analyse en interpretatie van de gegevens (in samenwerking met het CBS).
- Terugkoppeling naar de waarnemers over het resultaat in 2017.
- Opstellen van een rapportage over 2017 en een werkplan voor 2018.
- Werven van een nieuwe tellers voor extra transecten.
- Organiseren van een werkdag in januari/februari 2019 voor binding met de tellers en het faciliteren van de contacten met beheerders.

6.2 Extra werkzaamheden

Geen.

7 VERSPREIDINGSONDERZOEK BEVER EN OTTER

7.1 Reguliere werkzaamheden

- Bij de otter: het aansturen van vrijwilligers zodat de huidige spreiding van de meetpunten waar nodig uitgebreid wordt, ervoor zorgen dat via interne opleiding de nieuwe vrijwilligers de benodigde kennis verkrijgen en het invoerportaal gebruikt wordt.
- Bij de bever: het aansturen van waterschappen om de aanlevering van de gegevens goed te laten verlopen en waar nodig te verbeteren.
- Het verwerven, de invoer, de controle en het beheer van de gegevens.
- Tijdige en juiste aanlevering van de gegevens richting het CBS voor analyse.
- Analyseren en interpretatie van de gegevens.
- Het opstellen van een tussenrapportage 2018/2019 met daarin de ontwikkeling van het meetnet en een korte bespreking van de knelpunten en de mogelijke oplossingen daarvan.
- Het opstellen van twee rapportages om de deelnemers te informeren over het meetnet (via Telganger).
- Het opstellen van een eindverslag 2018/2019 en een werkplan 2019/2020 met daarin de ontwikkeling van de meetnetten en een korte bespreking van de knelpunten en de mogelijke oplossingen daarvan.

7.2 Extra werkzaamheden

Geen.

8 VERSPREIDINGSONDERZOEK MUIZEN

8.1 Reguliere werkzaamheden

- Organiseren en coördineren van het meetnet.
- Verwerven, controleren en verwerken van de gegevens.
- Leveren van de telgegevens en achtergrondgegevens aan het CBS, conform de door het CBS aangegeven dataformat.
- Analyse en interpretatie van de gegevens (in samenwerking met het CBS).
- Terugkoppeling van de resultaten naar de waarnemers over 2017.
- Opstellen van een rapportage over 2018 en een werkplan voor 2018/2019.
- Werven van nieuwe pluizers.

8.2 Extra werkzaamheden

Geen.

9 VERSPREIDINGSONDERZOEK BUNZING BOOMMARTER

9.1 Reguliere werkzaamheden

- Werven nieuwe waarnemers
- Organiseren en coördineren van het meetnet.
- Verwerven, controleren en verwerken van de gegevens.
- Leveren van de telgegevens en achtergrondgegevens aan het CBS, conform de door het CBS aangegeven dataformat.
- Analyse en interpretatie van de gegevens (in samenwerking met het CBS).
- Terugkoppeling van de resultaten naar de waarnemers over 2017.
- Opstellen van een rapportage over 2018 en een werkplan voor 2018/2019.

9.2 Extra werkzaamheden

Geen.